

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT

1(2)

1999-07-08

231-9742-98

Enligt SÄNDLISTA

Fastställande av skötselplan för naturreservatet Landholmarna och Landholmsängarna, Enköpings kommun

Beslut

Länsstyrelsen fastställer med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdeskydd enligt miljöbalken, bifogad skötselplan för naturreservatet Landholmarna och Landholmsängarna i Enköpings kommun.

Detta beslut ska gälla från och med den dag det vinner laga kraft.

Beslutet kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 1.

Redogörelse för ärendet

Beslut om fridlysning av naturminnet "Landholmarna och Landholmsängarna" fattades 17 juli 1961. Enligt naturvårdslagen (1964:822) och miljöbalken (1998:808) motsvarar fridlysningen förordnande om naturreservat.

Syftet är enligt reservatsbeslutet att vidmakthålla:

1. Landpartiernas karaktär - med avseende på landskap, vegetation och mark - av naturliga fodermarker av ovan angivna slag, utan starkare kulturingrepp utöver bete, slåtter och reglering av träd- och buskbestånden.
2. Naturskönhet, för vilken även frånvaron av för miljön störande ingrepp är väsentlig.

Motivering

Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken, ska Länsstyrelsen fastställa en skötselplan för varje naturreservat. Eftersom Landholmarna och Landholmsängarna saknade en sådan plan utarbetade Länsstyrelsen ett förslag till skötselplan för reservatet 1994. Skötselplanen fastställdes dock ej p g a bristande resurser. Länsstyrelsen avskrev ärendet från vidare handläggning 1995. Under 1996, och senare, 1998-99 återupptogs och slutfördes arbetet med att fastställa skötselplanen, efter remissbehandling.

Länsstyrelsen Uppsala län

POSTADRESS: 751 86 UPPSALA BESÖKSADRESS: HAMNESPLANADEN 3

TELEFON: 018 - 19 50 00 TELEFAX: 018 -19 52 01 E-POST: lansstyrelsen@c.lst.se

POSTGIRO 3 51 73-4 / 6 88 03-6 ORGANISATIONSNUMMER: 202100-2254 (VAT SE202100225401)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

BESLUT

1999-07-08

2(2)

231-9742-98

I den slutliga handläggningen av ärendet har deltagit enhetschef Lena Haraldson beslutande, tf länsexpert naturvård Lars Hjelm och Gillis Aronsson föredragande.

Lena Haraldson

Gillis Aronsson

Bilaga:

1. Hur man överklagar

SÄNDLISTA

Sjöö Godsförvaltning AB, Holm, 740 82 Örsundsbro (DK)

Lagunda Hembygdsförening, 740 82 Örsundsbro (DK)

Naturvårdsverket, (DK)

Riksantikvarieämbetet (DK)

För kännedom

Enköpings kommun,

Växtbiologiska institutionen,

Naturskyddsföreningen i Uppsala län.

Upplands Ornitologiska förening.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

1(10)

1999-07-08

231-9742-98

Skötselplan för naturreservatet

Landholmarna och Landholmsängarna

Enköpings kommun

Fastställd av Länsstyrelsen den 8 juli 1999

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

2(10)

LANDSHOLMARNAS OCH LANDHOLMSÄNGARNAS

1999-07-08

231-9742-98

FÖRORD

Föreliggande skötselplan har upprättats år 1998-99 av Länsstyrelsen i Uppsala län och fastställts efter remissbehandling under 1999.

Skötselplanen avser främst att ge förvaltaren anvisningar om bevarande av reservatets värden. Planens mål och riktlinjer är långsiktiga medan åtgärdsförslagen avser en kortare period. Skötselplanen kan således med bevarat syfte och mål kontinuerligt justeras vid behov. Förslag till ändring av planen skall underställas Länsstyrelsen för godkännande och fastställelse.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

LANDSHOLMARNÄ OCH
LANDHOLMSÄNGARNÄ

1999-07-08

3(10)

231-9742-98

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Administrativa data

Naturresevatets
benämning: Landholmarna och Landholmsängarna

Objektsnummer: 03-02-015

Kommun: Enköping

Församling: Holm

Fastighet: Sjö 1:1-24 (del av)

Markägare: xxxx xxxx

Förvaltare: Länsstyrelsen i Uppsala län

Lägesbeskrivning: Området är beläget på Sjö gods, ca 16 km N om Bålsta, vid stranden av Mälarfjärden Gorran. Läget framgår av bifogad karta, se bilaga 1.

Koordinat i rikets
system: x=6623300 y=1596700

Beteckning enligt
Natura 2000: SE0210221

Koordinat enligt
naturvårdsregistret: 11 H 4I 32 16

Topografisk karta: 11H Enköping SO

Ekonomisk karta: 117 49 Sjö

Area: Totalt: 33,0 ha. Därav utgör Landholmarna 32,6 ha och strandängen Ö om torpet Skogshagen 0,4 ha

Markslag / naturtyp: Hävdad sötvattenstrandäng ca 15 ha
Öppen beteshage ca 12 ha
Gammal lövskog (trivial- och ädellövträd) ca 6 ha

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

4(10)

LANDSHOLMARNAS OCH LANDHOLMSÄNGARNAS

1999-07-08

231-9742-98

Prioriterade arter:

Anser fabalis - sädgås
Anser anser - grågås
Anas clypeata - skedand
Circus aeruginosus - brun kärrhök
Porzana porzana - småfläckig sumphöna
Tringa nebularia - gluttsnäppa
Tringa glareola - grönbena
Dendrocygna minor - mindre hackspett
Motacilla f. ssp. flava - gulärta
Fritillaria meleagris - kungsängslilja
Parmelia tiliacea - silverlav
Steccherinum robustius - prakttagg

Naturförhållanden

Området utgörs av två från varandra skilda delar, dels Landholmarna och dels strandängen öster om torpet Skogshagen.

Landholmarna bildar ett sammanhängande område av betad, ogödslad hag- och ängsmark, som sträcker sig ca 1,3 km utmed Mälaren i Gorrån. Själva holmarna är en grupp av låga, delvis blockrika backar av vilka två skjuter ut som uddar i Gorrån. På backarna växer hagartade eller tätare bestånd av huvudsakligen ädla, äldre lövträd och björk. De lägre och nästan helt jämna partierna upptas till stor del av öppen betesmark. I övrigt består området av fuktäng och starrkärr, som utåt övergår i breda vassar. Vegetationszoneringen från backar till vassar är flerstädes mycket utdragen.

Reservatet har i länets naturvårdsprogram (1987) bedömts vara klass II (mycket högt naturvärde). Motiveringen till klassningen är den långa beteshävd, de ädla lövträden och ängshävd. I Länsstyrelsens våtmarksinventering (1986) och i ängs- och hagmarksinventeringen (1993) har strandängarna bedömts vara av högsta värdeklass. Motiven är beteshävd, välutbildade vegetationszoner, botaniska och zoologiska värden samt betydelsen för landskapsbilden. Reservatet ingår därtill i ett större område av riksintresse för kulturminnesvärden (K52, Sjö).

Strandängarna

På öppna delar återfinns en zonering med en frisk-/fuktäng högst upp. Lägre ned finns högröts-/högstarräng och ut mot vattnet bladvass. Fuktängen domineras av tuvtåtel. Dessutom finns där sumpmåra, åkermynna, vitklöver, äkta förgätmigej och gåsört.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

5(10)

LANDSHOLMARNÄ OCH LANDHOLMSÄNGARNÄ

1999-07-08

231-9742-98

Högörts-/högstarrängen domineras av vass-starr och grenrör, men det finns genom näringsrikedomen även en hel del andra arter, bl a ett stort bestånd kalmus. En del av kalmusen går i frukt, vilket är ovanligt i Mellansverige. Vidare finns bl a strandlysing, gåsört, hästskräppa, sprängört, vattenstakra, brunskära, jättegroe, blåsstarr och gul svärdsilja. Utåt avslutar en bladvassbård.

I den södra delen av reservatet dominerar grenrör, annars är det ungefär samma typ av våtäng som i norra delen.

Lövholmarna

Vid den nordligaste, större lövholmen återfinns närmast strandängen en torrare betesäng av rödvens-, timotej- eller ängssvingeltyp med bl a höstfibbla, rödkämpar, käringtand, röllika, kummin, rödklint, gullviva, darrgräs och ängsgroe.

För övrigt domineras lövholmarna av slutna, äldre skog med alm, ask och björk samt närmast stranden klibbal. Flera almar har dött p g a av almsjukan, vilket troligen har gynnat vissa arter som är knutna till död ved. Inslag av asp, lönn, ek, rönn, hägg, hagtorn och gran förekommer också, men mer sparsamt. I fältskiktet växer bl a hundkex, nejlikrot, brännässla (mycket), kirskål, ormbär, trolldruva och älgräs.

Slätterängen vid Skogshagen

På strandängen finns en tydlig zonering med grenrör högst upp, därefter sjöfräken och vass-starr, ännu längre ut bredkaveldun och kalmus, samt längst ut bladvass. Andra fältskiktsarter är älgräs, kråkvicker, grusstarr, gul svärdsilja och strandlysing, sprängört och hästskräppa. Videbuskar och klibbalsly börjar komma upp här och var.

Djur-, växt- och svampliv

Området har ett art- och individrikt fågelliv med bl a häckande skäggdopping, brun kärrhök, vattenrall, mindre hackspett, gulärla, näktergal och härmsångare. Strandängen sedan länge känd som en viktig rastplats för flyttande gäss och vadare, t ex sädgås, grågås, svartsnäppa, gluttsnäppa och grönbena. På strandängarna och i vassarna har bl a skedand, småfläckig sumphöna och skäggmes observerats. Möjligen häckar dessa arter vissa år.

På strandängen nedanför torpet Skogshagen, som delvis hävdas genom slätter, växer liksom på en del av ängarna vid Landholmarna rikligt med kungsängsilja.

Kärrgräshoppan *Mecostethus grossus* är vanlig på den fuktiga strandängen och på grova träd på lövholmarna finns några sällsynta kryptogamer, bl a silverlav *Parme-*

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

6(10)

LANDSHOLMARNAS OCH LANDHOLMSÄNGARNAS

1999-07-08

231-9742-98

lina tiliacea, stor aspticka *Phellinus populicola* och prakttagging *Steccherinum robustius*. Prakttaggingen har sin huvudsakliga svenska utbredning vid Mälaren. Arten växer i slutna lundar på döda, kullfallna eller ännu stående almar. Den har troligen gynnats under senare tid i reservatet eftersom flera träd som dödats av almsjukan har fått stå kvar.

På den närbelägna Stenholmen (ej reservat, men fågelskyddsområde med tillträdesförbud under häckningstid) finns en av Upplands största hägerkolonier med ca 75 par 1991-92 och ca 65 par 1995 (Fredriksson & Tjernberg 1996). Under 1997-98 har dessutom ett antal storskarv etablerat sig på ön.

Historisk markanvändning

Strandängarna har varit föremål för slåtter och/eller bete under lång tid. Redan på 1700-talet har de, enligt äldre lantmäteriakter utnyttjats som äng. Av denna anledning uppfördes hölador i området. Grunden efter en sådan lada finns på den mellersta av Landholmarna.

Nuvarande markanvändning

Landholmarna betas av nötkreatur. Under 1997 betade i genomsnitt 40 djur på markerna. Övre delen av slåtterängen nedanför Skogshagen, slås årligen manuellt av Lagunda hembygdsföreningen. Därefter betas ängen.

Under 1995-1996 har slyröjning och tuvbearbetning utförts på Landholmarna.

Jakt får bedrivas inom området. Jakten är inte reglerad i reservatsbeslutet.

Intressen för allmänheten

Till området går enskild väg, men allmän motortrafik är förbjuden. Parkeringmöjlighet finns vid Holms kyrka, varifrån det är ca 3 km promenad till området. På grund av betesdriften är reservatet väl inhägnat med taggtrådsstängsel. En stängselgenomgång finns i norra delen. Delar av området är mycket blött, speciellt för den som vill ta sig ut till ädellövholmarna.

Från sjösidan går reservatet att nå exempelvis via någon av fastmarksuddarna.

Informationstavlor finns i och vid reservatet. För övrigt finns inga speciella anordningar.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

7(10)

LANDSHOLMARNÄ OCH LANDHOLMSÄNGARNÄ

1999-07-08

231-9742-98

Referenser

- Fredriksson, R. & M. Tjernberg (reds.) 1996: Upplands fåglar - fåglar, människor och landskap genom 300 år. Fåglar i Uppland, supplement 2. (Uppsala).
Kulturminnesvårdsprogram för Uppsala län 1984: Upplandsmuseet och Länsstyrelsen, objekt En 14.
Länsstyrelsen i Uppsala län 1986: Inventering av våtmarker i Uppsala län. 1. Rapport och bearbetning (del av objekt 11H 4J 02). Medd. från planeringsavdelningen 1986 nr 1.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1987: Naturvårdsprogram för Uppsala län. 1. Värdefulla områden för naturvård och rörligt friluftsliv (del av objekt 81: 87). Medd. från planeringsavdelningen 1987 nr 2.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1993: Ängs- och hagmarker i Uppsala län. Enköping och Håbo kommun (del av objekt 81-108). Meddelandeserien 1993 nr 3.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1994: Ekologiskt känsliga områden i Uppsala län (del av objekt 476). Meddelandeserien 1994 nr 13.
Länsstyrelsen i Uppsala län, 1997: Kulturmiljöer i Uppsala län – Områden av riksintresse. Beskrivningar (del av objekt 52 i Enköping kommun). Meddelandeserien 1997 nr 13.
Opubl. uppgifter från Ingemar Ahlén, Gillis Aronsson, Carl Banér, Per Hermansson, Martin Tjernberg och Pekka Westin.

MÅL OCH FÖRESKRIFTER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN

Övergripande mål

Reservatet skall årligen till hela sin areal upplåtas för bete och/eller slåtter. Om det behövs för att bevara/återskapa områdets karaktär av öppen betad eller slagen strandäng ska betesputsning, tuvbearbetning, viss röjning och avverkning utföras.

Beskrivning, skötselmål och föreskrifter för skötsel

Skötselområde A ca 26,6 ha (bilaga 2)

Beskrivning: Öppen, ogödslad beteshage och strandäng. Vissa delar är tuviga och på några ställen växer klubbalsly upp.

Kvalitetsmål: Öppen hävdad mark.

Åtgärder: Årligt bete och/eller slåtter, normalt stängselunderhåll och slyröjning.

För att de öppna markerna ska behålla sin karaktär får området inte markbearbetas. Betesputsning och tuvbearbetning över markytan anses dock inte som markbearbetning och får användas för att förbättra betet eller möjliggöra slåtter.

Skötselområde B ca 6 ha (bilaga 2)

Beskrivning: Betade ädel- och blandlövdungar med flera gamla och grova träd.

Kvalitetsmål: Betade lövträdsholmar med mycket gamla och grova träd.

Åtgärder: Årligt bete. Gamla, grova träd sparas som evighetsträd. Även grova döende och döda träd sparas, särskilt alm, ask och al. Slyröjning och röjning av barrträd vid behov. Enstaka yngre lövträd sparas dock för förnygring.

Skötselområde C ca 0,4 ha (bilaga 2)

Beskrivning: Strandäng med rik förekomst av kungsängslilja.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

9(10)

LANDSHOLMARNAS OCH LANDHOLMSÄNGARNAS

1999-07-08

231-9742-98

Kvalitetsmål: Öppen hävdad mark.

Åtgärder: Årlig slåtter av hela området tidigast den 26 juni, men helst senare, förslagsvis efter 15 juli. Därefter bör området betas.

FRILUFTSLIV OCH TURISM

Övergripande mål

Friluftslivet är inte ett prioriterat syfte med reservatet, men besökare ska få service i form av information, väl utmärκτη reservatsgränser och stängselgenomgångar.

Information och anläggningar

Informationstavlor ska vara uppsatta i och vid reservatet. Äldre, slitna tavlor ska kontinuerligt bytas ut.

Gränsmarkeringen ska följa svensk standard, SIS 03 15 22. Utmärkningen av gränsen, bör ses över cirka vart femte år, medan stängselringen och stängselgenomgången ses över varje år. Vid behov ska de upprustas och kompletteras.

DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen bör dokumentera vad som händer med reservatet, t ex betestryck, naturliga förändringar och utförda åtgärder. Dokumentationen bör helst ske både med anteckningar och fotografier.

SAMMANFATTNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Prioritet 1

Betesdrift och slåtter.....	årligen
Översyn och underhåll av gränsmarkeringen.....	ca vart 5:e år
Översyn och underhåll av stängsel och genomgångar.....	årligen
Underhåll och byte av äldre, slitna tavlor.....	kontinuerligt

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

SKÖTSELPLAN

10(10)

LANDSHOLMARNAS OCH LANDHOLMSÄNGARNAS

1999-07-08

231-9742-98

Prioritet 2

Slyröjning och röjning av barrträd..... vid behov

Betesputsning eller tuvfräsning..... vid behov

BILAGOR

1. Översiktskarta, skala 1: 40 000
2. Reservats- och skötselplan, skala 1: 10 000
3. Äldre kartmaterial

Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län
skötselplan
1999-07-08

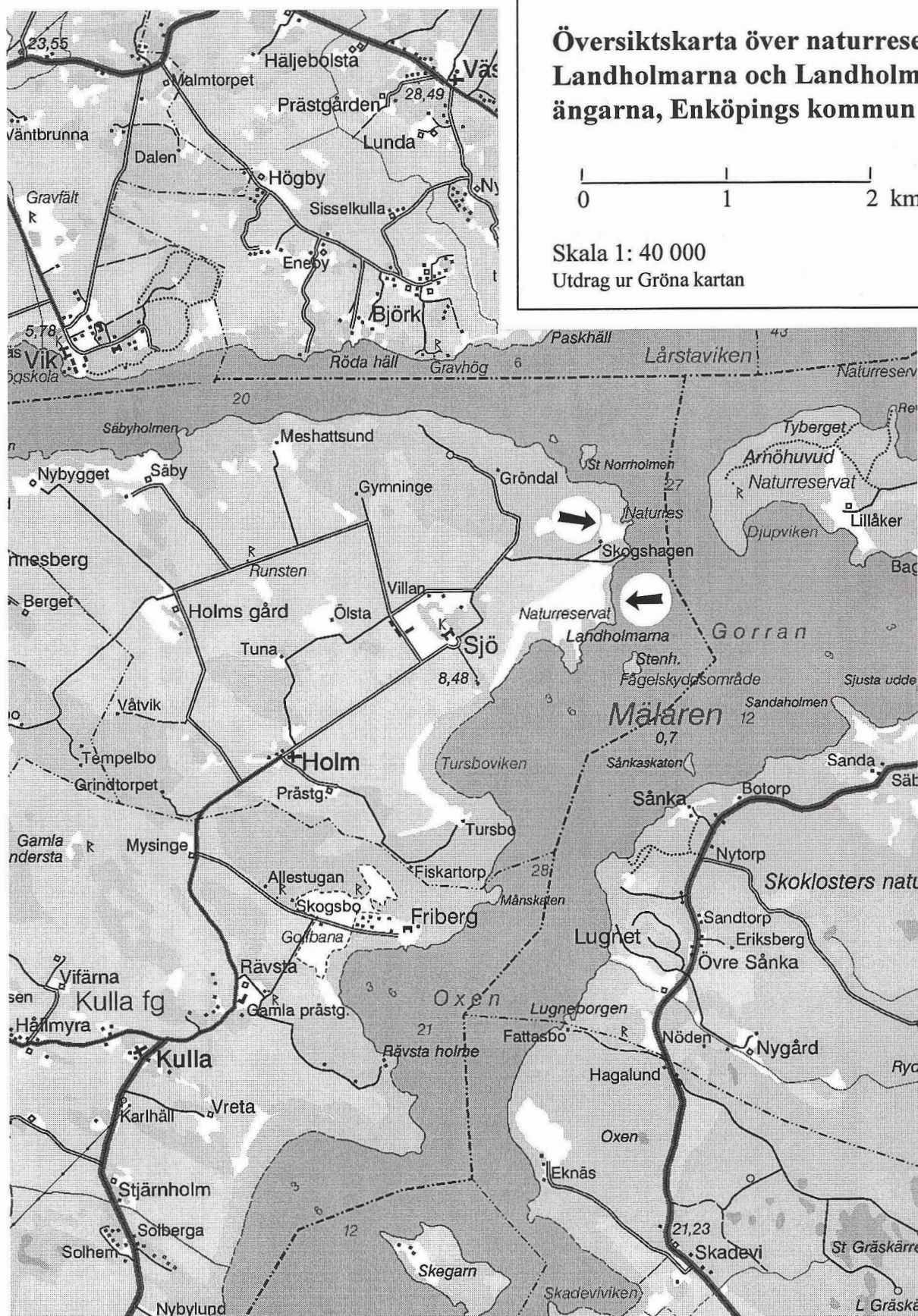
dnr. 231-9742-98

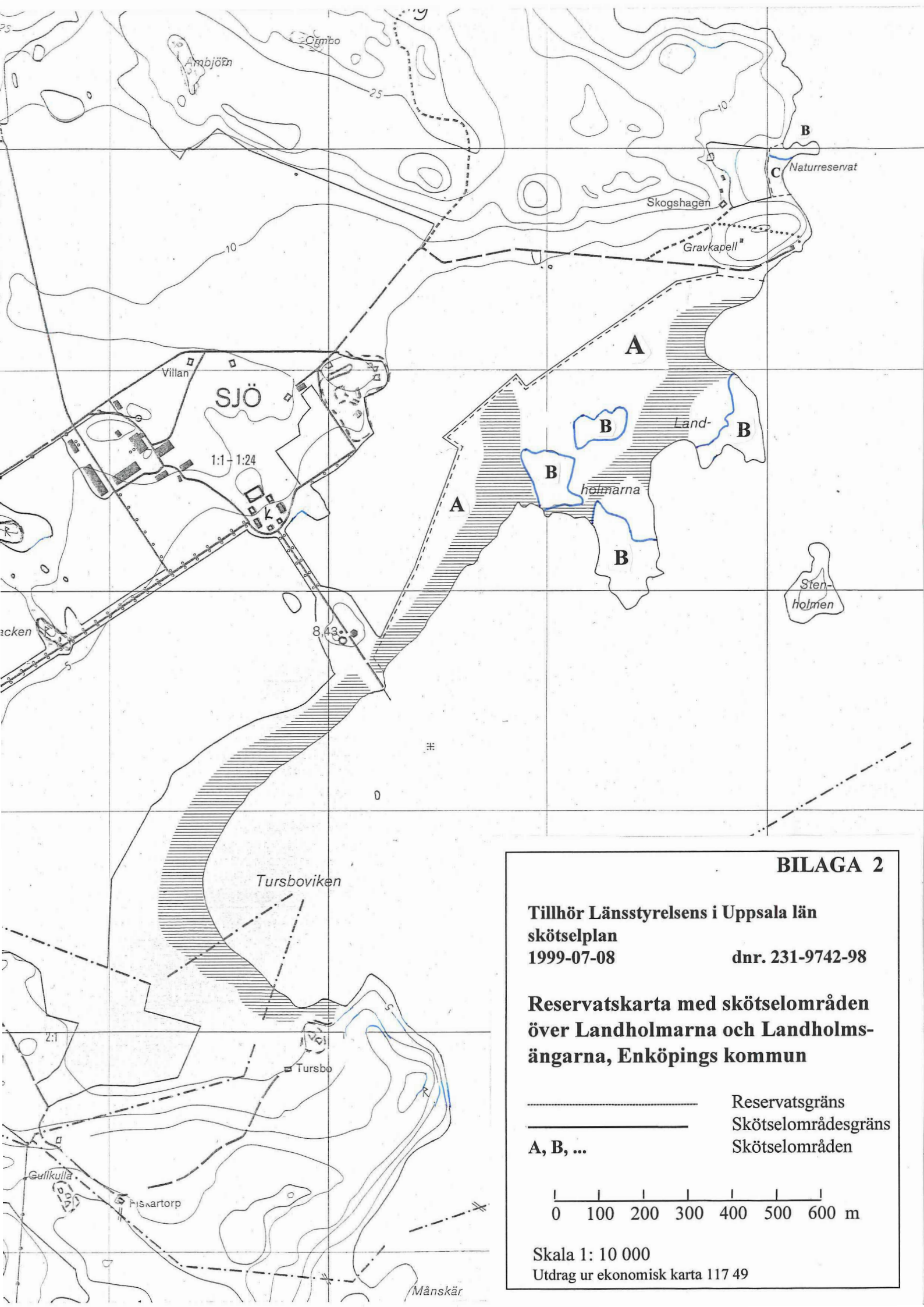
Översiktskarta över naturreservatet Landholmarna och Landholms- ängarna, Enköpings kommun

0 1 2 km

Skala 1: 40 000

Utdrag ur Gröna kartan

BILAGA 2

Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län

skötselplan

1999-07-08

dnr. 231-9742-98

**Reservatskarta med skötselområden
över Landholmarna och Landholms-
ängarna, Enköpings kommun**

Reservatsgräns
Skötselområdesgräns
A, B, ... Skötselområden

0 100 200 300 400 500 600 m

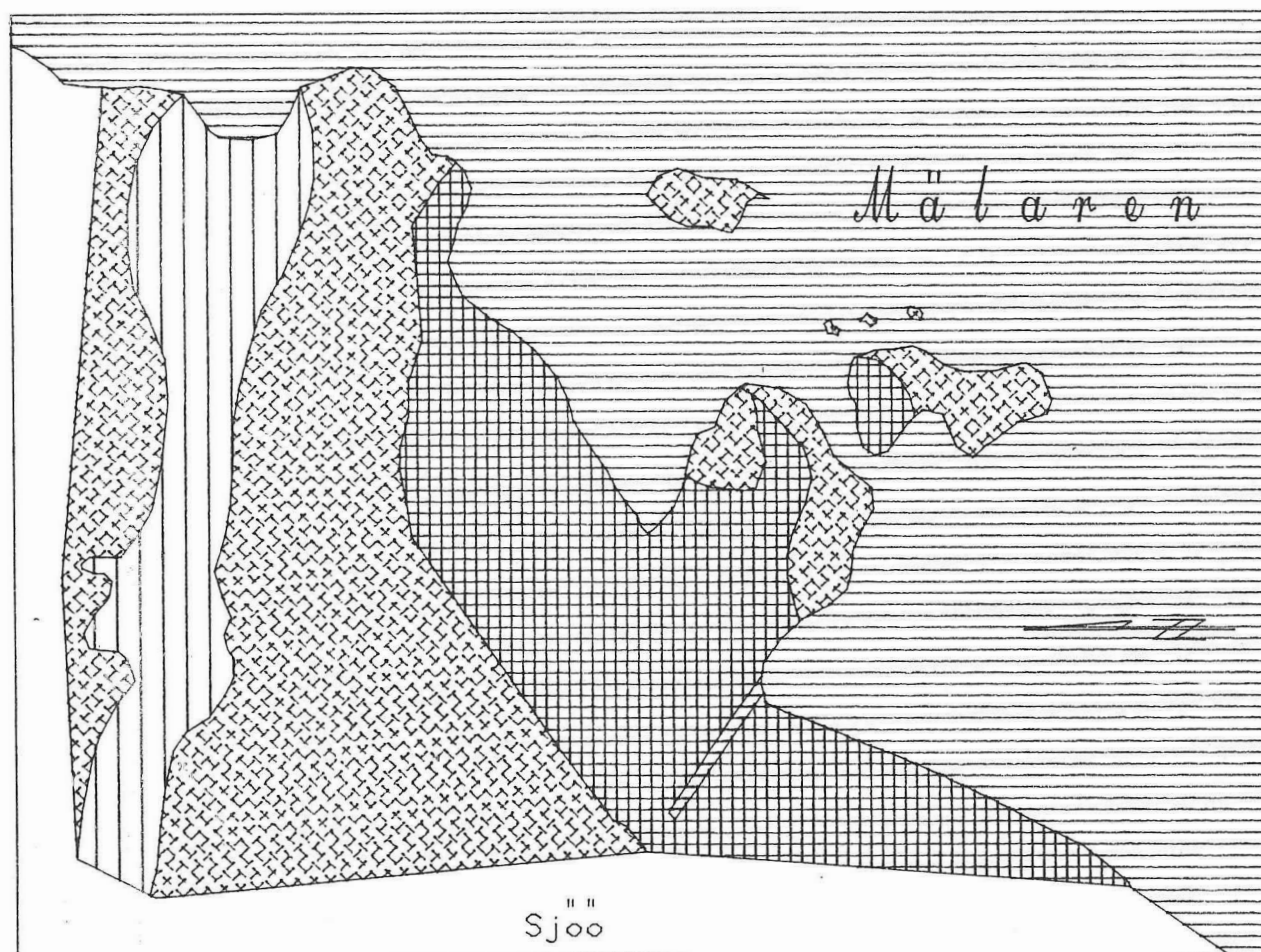
Skala 1: 10 000

Utdrag ur ekonomisk karta 117 49

BILAGA 3:1

Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län förslag till skötselplan
1999-07-08 dnr. 231-9742-98

**Äldre kartmaterial över Landholmarna och
Landholmsängarna**

Markanvändning

1785-86

Trädbärande mark

Äng

Strandäng

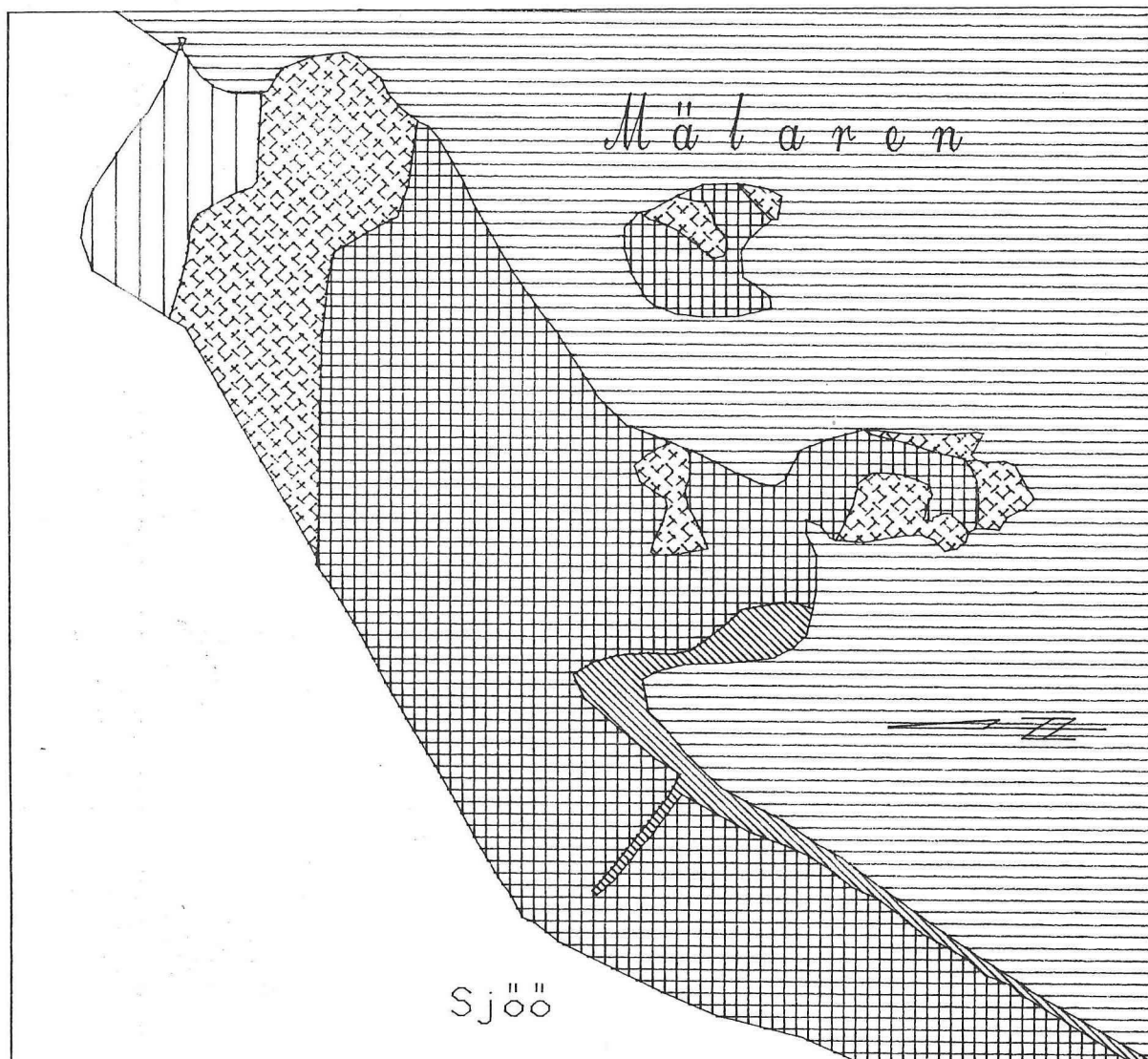
Överlantmätarmyndigheten
Uppsala län

Akt HOLM 8, 1788

BILAGA 3:2

Tillhör Länsstyrelsens i Uppsala län förslag till skötselplan
1999-07-08 dnr. 231-9742-98

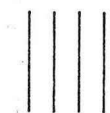
Äldre kartmaterial över Landholmarna och
Landholmsängarna

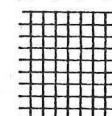
Markanvändning 1845

Trädbärande mark

Odlingsmark

Strandäng

Våt strandäng

Överlantmätarmyndigheten

Uppsala län

Akt HOLM 13, 1845